

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tullilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tullilakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 23 e §, joka koskee Tullin henkilörekistereihin rekisteröidyn henkilön häntä koskevien tietojen tarkastusoikeutta ja sen rajoittamista. Rekisteröidyn tarkastusoikeutta koskeva sääntely saatettaisiin vastaamaan poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä. Ehdotetut rajoitukset vastaisivat hyvin pitkäl-

le niitä rajoituksia, joita on säädetty henkilö-tietojen tarkastusoikeuteen poliisitoimessa tapahtuvassa henkilötietojen käsittelyssä. Ehdotetulla sääntelyllä suojattaisiin Tullin käyttämiä tiedonhankinta- ja tutkintamenetelmiä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Tullilaki (1466/1994) on säädetty vuonna 1994, ja siihen on sisällytetty säännökset henkilötietojen käsittelystä Tullissa. Henkilötietolaki (523/1999) säädettiin vuonna 1999 ja laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) vuonna 2003. Tullilain säännöksiä rekisterien tarkastusoikeudesta ja tarkastusoikeuden rajoittamisesta ei ole tarkistettu sen jälkeen, kun edellä mainitut lait ovat tulleet voimaan. Henkilötietojen käsittelyn osalta tullilain 21 §:ssä viitataan henkilötietolain säännöksiin. Henkilötietolain 26 §:ssä säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta, 27 §:ssä tämän oikeuden rajoittamisesta ja 28 §:ssä tarkastusoikeuden toteuttamisesta. Henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla omien tietojen tarkastusoikeutta ei ole muun muassa silloin, kun tietojen luovuttaminen saattaisi haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä.

Poliisin osalta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 44 ja 45 §:ssä säädetään rekisterien tarkastusoikeudesta ja tarkastusoikeuden rajoituksista. Lain 45 §:n nojalla tietyt poliisin rekisterit ja niissä olevat

tiedot jäävät kokonaan tarkastusoikeuden ulkopuolelle, koska niissä olevat tiedot ovat säännönmukaisesti sellaisia, että tietojen luovuttaminen haittaisi rikosten estämistä ja selvittämistä. Tällainen rekisteri on esimerkiksi poliisin epäiltyjen rekisteri. Vastaavat säännökset puuttuvat tullilaista, vaikka Tullin valvontatietorekisteri on oleellisilta osiltaan täysin samankaltainen rekisteri kuin poliisin epäiltyjen rekisteri.

Tietosuojavaltuutettu on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei Tullin osalta tarkastusoikeuden rajoituksista ole säädetty vastaavalla tavalla kuin poliisin rekisterien osalta. Tarkastusoikeuden rajoittamiseen sovelletaan Tullin osalta siten pääsääntöisesti henkilötietolain 27 §:n säännöksiä. Henkilötietolakia koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan henkilörekisterilaissa mainittujen rajoitusperusteiden käyttäminen edellyttää tapauskohtaista harkintaa. Niiden perusteella tietyt rekisterit eivät sellaisenaan jää tarkastusoikeuden ulkopuolelle, jollei rajoituksesta nimenomaisesti säädetä erikseen.

Esityksessä ehdotetaan, että tullilakiin lisättäisiin uusi rekisteröidyn tarkastusoikeutta ja sen rajoittamista koskeva säännös. Uusi

tullilain 23 e § vastaisi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 44 ja 45 §:ää. Tarkastusoikeuden rajoituksia ehdotetaan täsmennettäväksi eräiden Tullin henkilörekistereiden osalta säätämällä nimenomaisesti, ettei tarkastusoikeutta olisi Tullin valvontatietorekisteriin, Euroopan unionin tullitietojärjestelmän tietoihin, rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmän tietoihin, Tullin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus-, tarkailu- tai tietolähdetietoihin taikka rikosten sarjoittamiseen ja tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin. Tarkastusoikeutta ei olisi myöskään tietoihin, jotka on saatu tullilain 20 a ja 20 c—20 e §:n, pakkokeinolain 10 luvun tai sähköisen viestinnän tietosuoja-lain 36 §:n mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen.

Esityksessä tarkoitetut rekisterit ja tiedot, joiden osalta tarkastusoikeutta on tarkoitus rajoittaa, ovat sellaisia, joiden antaminen rekisteröidylle saattaisi haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Henkilö saattaisi esimerkiksi vaihtaa suunnittelemansa rikoksen tekotapaa tai hävittää jo tapahtuneeseen rikokseen liittyviä todisteita tullessaan tietoiseksi Tullilla jo olevista tiedoista. Vaikka rekisteristä ei ilmenisikään mahdollisen todistajan tai tiedottajan nimeä, saattaisi tietojen sisältö lisäksi välillisesti paljastaa todistajan tai tiedottajan henkilöllisyyden, ja hän saattaisi joutua kostotoimenpiteiden kohteeksi. Tietojen antaminen henkilöä tai tekoa koskevista luokitus- tai tekotapatiedoista haittaisi myös rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä. Henkilö voisi esimerkiksi muuttaa Tullin tiedossa olevia erityistuntomerkkejään tai rikosentekotapojaan. Lainkohdan tarkoittamia luokitus- ja tekotapatietoja sisältyy lähinnä tuntomerkki- ja tekorekistereihin. Sel- laisten tietojen antaminen, jotka on saatu salaisia tiedonhankintakeinoja tai salaisia pakkokeinoja käyttäen, johtaisi Tullin rikostorjunnan käyttämien tiedonhankinta- ja tutkintamenetelmien paljastumiseen ja siten haittaisivat tullirikosten estämistä ja selvittämistä.

Ehdotetun 23 e §:n 1 momentissa säädettäisiin niistä henkilötietojen tarkastusoikeuden käyttämiseen liittyvistä asioista, joista sääde-

tään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 44 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että sen lisäksi, mitä henkilötietolain 27 §:ssä säädetään tarkastusoikeuden rajoituksista, rekisteröidyllä ei olisi oikeutta tarkastaa momentissa lueteltujen Tullin rekisterien tietoja. Rajoitukset vastaavat täysin niitä rajoituksia, joita on asetettu henkilötietojen tarkastusoikeuteen poliisitoimessa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta. Ehdotettu tarkastusoikeutta rajoittava sääntely olisi välttämätöntä, koska rekisteröidyn tarkastusoikeuden ulottaminen edellä kuvailtuihin tietoihin paljastaisi Tullin käyttämät tiedonhankinta- ja tutkintamenetelmät.

Euroopan unionin tullitietojärjestelmä sisältää tietoja kansalliseen lainsäädäntöön kohdistuvista vakavista rikoksista, rikosepäilyistä ja epäillyistä henkilöistä ja siksi tiedonsaantioikeuden rajoittaminen myös tähän Tullin käyttämään rekisteriin on tärkeää. Rekisterin tietojen avulla kohdennetaan muun muassa tullien tarkastus- ja rikostorjuntatoimenpiteitä ja tietojen paljastaminen auttaisi epäiltyjä henkilöitä välttämään näitä toimenpiteitä ja vaikeuttaisi merkittävästi kansainvälistä tullirikostorjuntayhteistyötä. Tullitietojärjestelmää koskevan Euroopan unionin päätöksen (2009/917/YOS) 22 artiklan mukaan rekisteröidyn henkilön tietojen tarkastusoikeus määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmään tallennetaan tietoja ajoneuvojen ja konttien liikkeistä. Ajoneuvoilla voi olla useita haltijoita tai kuljettajia ajoneuvon omistajan lisäksi, joiden yksityisyyden suojelemiseksi on tarpeen säätää tarkastusoikeuden rajoittamisesta tähän rekisteriin. Ilman tätä rajoitusta ajoneuvon omistajalla olisi mahdollisuus rekisterin tarkastamisoikeuttaan hyväksikäyttämällä selvittää ajoneuvon muiden haltijoiden tai kuljettajien liikkeitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietosuojavaltuutetun oikeudesta suorittaa niin sanottu välillinen henkilörekistereiden tarkastus pyynnön esittäjän toivomuksesta. Tietosuojavaltuutetulla on henkilötietolain 39 §:n nojalla aina oikeus itse tarkastaa henkilörekistereitä.

2 Esityksen vaikutukset

Esityksellä saatettaisiin Tullin henkilörekisterien käyttöön liittyvä rekisteröidyn tarkastusoikeutta ja sen rajoittamista koskeva sääntely poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä vastaavaksi. Esitys vahvistaisi Tullin rikostorjunnan toimintaedellytyksiä suojaamalla tullin tiedonhankinta- ja tutkintamenetelmiin liittyvät tiedot. Esitys vahvistaisi myös perusoikeuksien suojan kunnioittamista, kun rekisteröidyn henkilön tarkastusoikeudesta ja sen rajoittamisesta säädettäisiin aikaisempaa selkeämmin laissa.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Tietosuojavaltuutettua on kuultu esityksen osalta henkilötietolain 41 §:n mukaisesti.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tullilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tullilakiin (1466/1994) uusi 23 e § seuraavasti:

23 e §

Tullin rekistereihin rekisteröidyn henkilön häntä koskevien tietojen tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietolain 26 §:ssä ja tarkastusoikeuden toteuttamisesta henkilötietolain 28 §:ssä. Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle ja todistettava henkilöllisyytensä.

Sen lisäksi, mitä henkilötietolain 27 §:ssä säädetään tarkastusoikeuden rajoituksista, rekisteröidyllä ei ole oikeutta tarkastaa:

- 1) 23 §:ssä tarkoitetun valvontatietorekisterin tietoja;
- 2) 23 b §:ssä tarkoitetun Euroopan unionin tullitietojärjestelmän tietoja;
- 3) 23 d §:ssä tarkoitetun rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmän tietoja;

4) Tullin henkilörekistereihin sisältyviä henkilöä tai tekoa koskevia luokitus-, tarkailu- tai tietolähdetietoja taikka rikosten saroittamiseen ja tekniseen tutkintaan käytettäviä tietoja;

5) tietoja, jotka on saatu tämän lain 20 a tai 20 c—20 e §:n, pakkokeinolain 10 luvun tai sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 36 §:n mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 2 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

Helsingissä 3 päivänä huhtikuuta 2014

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Hallinto- ja kuntaministeri *Henna Virkkunen*